

НАРОДНО СЪБРАНИЕ на РБ

ВХ № ПР-510-00-52

ПОЛУЧЕНО НА 16.07.2015 г.

ДО

Г-ЖА МИЛЕНА ДАМЯНОВА 1400 10

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА
ПО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА /

РЕКТОРАТ

№ 04-00-183

16.07.2015 г.

гр. София

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ДАМЯНОВА,

Във връзка с разглеждане в Народното събрание на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за развитието на академичния състав в Република България, № 554-01-121, Ви представяме следното становище:

Предложеният законопроект прави опит да подобри някои от несъвършенствата на ЗРАСРБ като подбора на научните журита и контрола на процедурите по научното развитие. Поставен е и проблема с липсата на Класификатор на научните специалности, но той не е разработен до степен да намери нормативно решение.

Оставени са без решение съществени въпроси, които възникнаха в 5-годишното приложение на ЗРАСРБ, и които Академичната общност и българското общество очаква да бъдат решени.

С писмо до Комисията по образованието и науката на Народното събрание през м. май 2015 ТУ-София взе отношение по много от незасегнатите в законопроекта дефицити на ЗРАСРБ и направи предложения как да се решат.

Бележките по настоящия законопроект по-долу са групирани в две части:

- ✓ *Непълнота, несъвършенства и оставащи дефицити в закона.*
- ✓ *Слабости на самия законопроект.*

1. Непълноти и оставащи дефицити в закона

1.1 Законът трябва да регулира съществените обществени отношения, свързани с научните степени и академичните длъжности в РБ. Това той следва да постигне чрез предоставяне на юридически права и възлагане на правни задължения на страните по правоотношенията, в които те влизат по необходимост.

- И сега, след предложения законопроект, остават неуредени съществени проблеми. Такива като отношенията кандидат - научно жури, научно жури – факултетен (научен) съвет, факултетен (научен) съвет - кандидат и др. Например не е ясно какво се случва, когато научно жури и факултетен съвет са на различно мнение.

- Ключов фактор за правилното приложение на ЗРАС е научното жури. Научните степени или академични длъжности, които журито дава, имат сериозни

последствия не само за участващия в процедурата, но и за имиджа, акредитацията и финансите на висшето училище или научната организация. Но:

- В текстовете на сегашния закон липсва баланс между права и отговорности на журито, в частност, няма задължения за рецензентите и членовете на научното жури, както и последствия за тях при даване на тенденциозна рецензия, неверни твърдения или доказано грешно становище.

- Особено наложително е да има отговорности при констатирано плагиатство, когато е останало незабелязано от научното жури - съществен проблем в днешния интернет свят. Публикацията на рецензията и становищата на членовете на журито в интернет, както е уреден въпросът сега, няма очакваните в това отношение превенция и морален ефект.

1.2 Не е гарантиран основен принцип, провъзгласен в чл. 1 на самия ЗРАСРБ: *„международно признание, обмен на експерти и информация при провеждане на процедурите, с оглед изграждането на единно образователно и научноизследователско пространство“*.

Не са създадени законови предпоставки да бъде включен международният елемент като компонента на журито:

- няма предвидени механизми за привличането на чужди учени;
- когато материалите по процедурата са на български език силно се затруднява рецензията;
- участието на чуждестранни учени изисква по-големи средства, каквито висшите училища нямат.

Даже в законопроекта има ограничения «отгоре», вместо отдолу за броя на членовете на научното жури от чужбина, който не може да е повече от двама (§ 1 т.3). Освен това включването в националната листа на научните журита на учени от чужбина, сложните механизми за кандидатстване за вписване в Националната листа и член на жури след обявление в сайта на НАОА, изборът чрез жребий и т.н. ограничават желаетите учени от чужбина да участват в журито.

1.3 Въпросът за научната идентификация на учените е само засегнат, като се поставя задача на Министерския съвет до *три месеца да се изготви Класификатор на научните области и научните специалности*.

Сега законът разрешава, а законопроектът го повтаря, членове на научни журита да бъдат *утвърдени «учени в съответната област, а при възможност, в съответното направление и специалност»*. Това позволява при различни конкурси и дисертационни теми да се формират състави на журита от неспециалисти по темата, често поименно едни и същи и «удобни» за даден факултет или на заинтересованите. А би трябвало да е обратното: *учени в съответната специалност, с по-нисък приоритет – в съответното направление, а при невъзможност - и от съответната научна област, но не повече от един член*.

Когато се отнася до даване на образователно-научна степен «доктор» и «доктор на науките» съставът на научното жури следва да се стесни като участват

хабилитирани в научната специалност, по която е процедурата по защита или темата на конкурса. С приемането на Класификатора на научните специалности, предложен в законопроекта, и научната идентификация на учените по научни специалности това стесняване вече става възможно, тъй като и конкурсът може да се обяви по специалност, и членовете на журито ще имат такава.

Но макар Класификаторът да е очаквана стъпка в правилната посока, проблемът остава нерешен. За неговото изграждане и въвеждане са необходими и други нормативни мерки, за които ще стане дума по-долу.

2 Несъвършенства на самия законопроект

2.1 В § 1 :

- Възлагането на **нови функции на НАОА** трябва да стане с по-дълбоки и обхватни изменения в Закона за висшето образование. Защото е задача, съпоставима по значимост с качеството на образованието, за което досега отговаря. Включително до промяна на наименованието на агенцията, в което да се отразят отговорностите ѝ по развитие на академичния състав.
 - Не става ясно какво се предвижда за вътрешните членове на журито.
 - Ако НАОА сама трябва да ги определя за всеки конкурс, тя трябва да разполага с актуална и точна информация за академичния състав на висшето училище, от който да си избира членове. Това, естествено, е свързано с голям обем на кореспонденция и работа с научните организации по уточняване на журито. Декларациите за свързани лица по смисъла на допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ трябва да се подават в НАОА. Подмяната на член на жури, когато това се наложи, ще изискват нова преписка с доказателства за необходимостта от такава промяна, и т.н.
 - Ако поименният състав на журито остава право на факултетните съвети, не съществува ли опасност от запазване на съществуващото положение, когато вътрешните членове ще преобладават и ще вземат «правилното» решение?
 - А какво се случва, ако няма заявили желание да участват в журито, оповестено от НАОА?
 - В т. 3 се казва, че при интердисциплинарност на конкурса или темата най-малко един от членовете на журито трябва да бъде от друга научна област. Кой решава, дали конкурсът е интердисциплинарен?
 - Ако това е висшето училище, респ. основното звено, за да се избегнат възможни проблеми и поради често проявяван «професионален шовинизъм» ще има тенденция за неправилно игнориране на интердисциплинарните характеристики на конкурса.
 - Ако това е НАОА, то в предложената Постоянна комисия има един специалист в цяла област на висшето образование (напр. технически науки), който при тесните научни специалности, които новия Класификатор ще предпише, трудно може да

се ориентира доколко е интердисциплинарен конкурса или темата. Още по-принципен е и въпросът, защо да се създава отделна постоянна комисия за академичното развитие, като такива и без това са създадени по области на висшето образование. Както на равнище ръководство на НАОА, сегашните постоянни комисии могат да поемат и паралелната дейност, свързана с развитието на академичният състав. Това ще съдейства за тяхната информираност при даване на акредитации.

- В т.5 има много неуточнени нормативни подробности по «Националната листа за научни журита»:

- Постоянната комисия за развитието на академичния състав се предлага от Акредитационния съвет (вж изм. в чл. 88). Но как се съставя, за бъде след това предложена? Университетите и научните организации ли правят своите предложения за хабилитирани лица, или всеки желаещ сам кандидатства? Какви документи са нужни?

- Има ли изисквания към кандидатите за влизане в състава на Националната листа? Ако има, как и пред кого се доказва, че кандидатите отговарят на изискванията. Ако няма, то..., какъв е смисълът на тази листа. Защо не се вземат данните за хабилитираните от НАЦИД и от архивите на бившата ВАК?

- Как да кандидатстват чуждестранните учени за членове на жури? Трябва ли и как да доказват своята еквивалентност по научни степени и звания?

- Щом висшето училище ще определя окончателния състав на журито, то съществува възможност да отхвърли решението на НАОА, което тя му е изпратила. Такова решение добре се съгласува с автономията на висшите училища, но влиза в противоречие с принципите на йерархия в този законопроект: НАОА контролира висшите училища, нейните решения имат задължителен характер за висшите училища, а казаното от нея в случая може да се пренебрегне.

- Има опасност чрез възлагането на функции по развитието на академичния състав на НАОА, макар и да не може да дава степени и академични длъжности, да се възкреси времето на ВАК. Нямаме предвид грешката в ал. 10 на чл. 85, където се говори за научни звания вместо за академични длъжности. Но докато по времето на ВАК имаше постоянни състави на научните съвети, сега по законопроекта журита ще се формират ad-hoc за всеки конкурс. Това ще създаде нови трудности. Процедурите се бюрократизират, забавя се процеса на съгласуване «НАОА – университети». И без това процесът по законопроекта е удължен. Ако се спазват граничните срокове до формиране на журито минават 4 м. и 2 седмици, а по чл. 27 ал. 2 на действащия ЗРАСРБ, който остава непроменен, се дават 6 месеца до приключване на процедурата, в т.ч. рецензии, становища и защита. В случай че в конкурса има повече кандидати, процедурата неминуемо се удължава. Залага се вътрешно времево противоречие в закона.

- Какво значи контрол върху приключилите процедури и как Акредитационния съвет ще извършва периодични проверки? На какво? Едва ли

членовете на предлаганата Постоянна комисия трябва да се ангажират с разследващи функции. Кой конкретно ще прави това? Необходим е апарат.

- За да са валидни дипломите на академични длъжности на територията на цялата страна, основанието на законопроекта вероятно е във факта, че национален орган – НАОА – е определил състав на журито. Те трябва да са и по формат едникви. Къде остава автономното право на висшите училища и не противоречи ли това на самия закон? Да припомним, че още в чл. 1 това е казано: „Принципи за придобиване на научните степени и заемане на академичните длъжности са: 1. автономия на висшите училища и научните организации и свързаната с нея децентрализация на процедурите по този закон“.

- Ако академичните длъжности са валидни в цялата страна, то какъв смисъл остава да има § 3 ал. 3 за преминаване от едно в друго висше училище с процедури по признаване на степента или длъжността, които са по този законопроекта са признати.

- Правилникът на НАОА се приема от МС, не стига тя сама да си го промени, както е казано в законопроекта.

2.2 Относно Класификатора:

- Не се поставят задължителните изисквания към Класификатора, например да се съгласува с европейските норми и практика, необходимо условие за *изграждането на единно образователно и научноизследователско пространство*, за да има *международно признание и обмен на експерти*. Това силно ще облекчи и съставянето на научните журита с участието на учени от чужбина.

- Срокът от 3 месеца, предвиден в заключителните разпоредби, е крайно недостатъчен за изготвянето на такъв сериозен документ като Класификатора.

- Възниква въпросът за научната идентификация и на учените, които са хабилитирани по широки професионални направления по действащия сега (2010 – 2015) ЗРАСРБ. За тях не е имало Класификатор на научните специалности.

Предложените с обсъждания законопроект допълнения и изменения са непълни, а и в голяма степен не постигат заявените в мотивите към законопроекта цели. Убедени сме, че академичната общност и българското общество очакват повече.

Ректор: ...

проф. д-р инж. Георги Михов

